

سومین همایش ملی و سومین همایش بین‌المللی مدیریت و حسابداری ایران

The third National and International Conference of
Management and Accounting Iran

بررسی رابطه بین اطمینان بیش از حد مدیریتی، کمیته حسابرسی و حق الزحمه حسابرسی

رسول یزدانی کچوئی^۱، آرزو آقایی^{۲*}

^۱ گروه حسابداری، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران.

^۲ گروه حسابداری، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران (✉: نویسنده مسئول: arezooaghaei@phd.iaun.ac.ir)

چکیده

هدف این پژوهش بررسی تاثیر اعتماد بیش از حد مدیریتی و وجود کمیته حسابرسی بر حق الزحمه حسابرسی می باشد. همچنین تاثیر تعامل اعتماد بیش از حد مدیریتی و کمیته حسابرسی بر حق الزحمه حسابرسی مورد بررسی قرار گرفته است. جامعه آماری در این پژوهش شامل کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و نمونه شامل ۸۷ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳ است که با استفاده از حذف سیستماتیک انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. در این پژوهش اعتماد بیش از حد مدیریتی با استفاده از سه معیار مبتنی بر تصمیم های سرمایه گذاری مدیران که عبارتند از رفتار مدیریت در اقلام تعهدی اختیاری، متنوع سازی پرتفوی سرمایه گذاران بر اساس شاخص هرفیندال و رشد دارایی ها و رشد فروش سنجدیده شده است. فرضیه های پژوهش با استفاده از مدل رگرسیون چندگانه در سطح خطای ۵ درصد آزمون شده اند. نتایج پژوهش نشان داد که با افزایش اعتماد بیش از حد مدیران در شرکت های نمونه، حق الزحمه حسابرسی کاهش می یابد. بنابراین، بین اعتماد بیش از حد مدیریتی و حق الزحمه حسابرسی رابطه منفی و معناداری وجود دارد. اما، رابطه بین کمیته حسابرسی و حق الزحمه حسابرسی معنادار نیست و همچنین کمیته حسابرسی نمی تواند بر رابطه منفی بین اعتماد بیش از حد مدیران و حق الزحمه حسابرسی تاثیری بگذارد.

واژگان کلیدی: اعتماد بیش از حد مدیران، حق الزحمه حسابرسی، کمیته حسابرسی.

بیان مسئله و پیشینه پژوهش

مدیران با اعتماد به نفس بالا بی باک و خلاق هستند، اما در عین حال مستعد انجام و تکرار اشتباه نیز هستند. شرکت ها گاهی دچار اشتباه می شوند، از خطاهای کوچک هنگام تولید تا خطای عظیمی مانند فاجعه هسته ای فوکوشیما دایچی؛ اشتباهات می توانند ناگهانی و بسیار بی رحمانه بروز کنند و این امری بدیهی است (لم^۱، ۱۹۹۸). شرکت ها به این عکس العمل منفی پاسخ های متفاوتی می دهند. بعضی از آنها با بازنگری ریشه ای در فرآیندهای تولید یا سرمایه گذاری های جایگزین در تحقیق و توسعه، فراخوان تولیدات و کاهش فروش را در پیش می گیرند، در حالی که بعضی دیگر از شرکت ها تنها تغییرات بسیار جزئی اعمال می کنند. تصمیم نهایی در مورد چگونگی واکنش شرکت، در واقع بازتابی از عکس العمل مدیر آن شرکت خواهد بود و نشان دهنده این است که آیا آن

¹ Leem

سومین همایش ملی و سومین همایش بین‌المللی مدیریت و حسابداری ایران

The third National and International Conference of
Management and Accounting Iran

اشتباه دوباره تکرار خواهد شد یا نه. مدیران سختکوش، اشتباهات خود، چگونگی انتقاد از شرکت و آنچه برای بهتر شدن باید انجام دهند را مورد ارزیابی قرار می‌دهند. آنها اشتباهات را به عنوان درسی با ارزش می‌پذیرند و به راه خود ادامه می‌دهند. مدیرانی که به بازخورد توجهی ندارند، آنهایی که باور ندارند یک اشتباه نتیجه آن چیزی است که آنان باید تحت کنترل درمی‌آوردند و آن اشتباه را پیامد نیروهای خارجی و تصادفی می‌دانند، کسانی هستند که همان اشتباهات را مدام تکرار می‌کنند تا زمانی که به آن شرکت آسیب بزنند. به اینگونه تورش رفتاری که ممکن است مدیران به آن مبتلا باشند، اعتماد بیش از حد مدیریتی گفته می‌شود (حساس یگانه و علوی طبری، ۱۳۸۲).

تعصبات خوشبینانه مدیران و اعتماد بیش از حد آنها باعث می‌تواند بر ارزیابی ریسک گزارشگری مالی حسابرسان تاثیر بگذارد به این دلیل که مدیران با اعتماد بیش از حد تمایل دارند جریان های نقدی آتی را بیش از اندازه برآورد و رویدادهای احتمالی را کمتر برآورد کنند (هیتن، ۲۰۰۲). با وجود افزایش ریسک تحریف ناشی از اعتماد بیش از حد مدیران، همچنان پژوهش‌هایی در زمینه شناسایی وجود اعتماد بیش از حد در بین مدیران و بررسی ارتباط بین اعتماد بیش از حد مدیران و افزایش ریسک حسابرسی در حال انجام است. اعتماد بیش از حد مدیریتی باعث می‌شود مدیران به خدمات حسابرسی اهمیت کمتری داده و حق الزحمه کمتری پرداخت کنند و همچنین خدمات حسابرسی کمتری را تقاضا کنند تا به بازخوردهای اصلاحی گزارش های مالی کمتر واکنش نشان دهند. از طرفی، اعتماد بیش از حد مدیران باعث افزایش ریسک عدم کشف حسابرس شده و این ریسک باعث می‌شود حسابرس زمان و تلاش بیشتری برای جمع آوری مدارک و شواهد صرف کرده و در نتیجه حق الزحمه حسابرس افزایش می‌یابد.

از سوی دیگر حسابرسی یک محصول متمایز است که در آن مشتریان می‌توانند تا حدودی حسابرسی، دامنه حسابرسی و حتی برخی از ابعاد کیفیت حسابرسی را انتخاب کنند. مدیران اغلب با حسابرسان در مورد برنامه های حسابرسی مذاکره می‌کنند. مطالعه عوامل موثر بر حق الزحمه حسابرسی از نظر تاثیر آن بر کیفیت حسابرسی، حایز اهمیت است. حق الزحمه حسابرسی در برنامه ریزی و اجرای مناسب و باکیفیت کار حسابرسی مالی موثر است. کیفیت پایین حسابرسی موجب کاهش اعتماد استفاده کنندگان صورتهای مالی می‌شود و این امر نه تنها منجر به ناکامی از دستیابی به اهداف حسابرسی می‌شود، بلکه موجب کاهش اعتبار فرایند حسابرسی در ابعاد کلان خواهد شد و مانع از تخصیص بهینه سرمایه در بازار اوراق بهادار و افزایش هزینه سرمایه و تأمین مالی می‌شود (رجبی، ۱۳۸۳). تعیین عوامل موثر بر هزینه حسابرسی به صاحبکار نیز کمک می‌کند تا منافع این خدمت را بهتر درک کند و بداند این هزینه را به خاطر چه چیزی متحمل می‌شود. بدیهی است آگاهی از این مساله، موجب تسریع و تسهیل کار حسابرسی شده و به دلیل مشارکت صاحبکار، حسابرسی با کیفیت بالاتری انجام خواهد گرفت (گیست^۱، ۱۹۹۲).

وجود کمیته حسابرسی به عنوان یک ساز و کار کنترلی و سیستم حاکمیت شرکتی می‌تواند بر حق الزحمه حسابرسی تاثیر داشته باشد. نتایج پژوهش های پیشین نشان داده است که مدیران می‌توانند بر حق الزحمه پرداختی به حسابرسان تاثیر معناداری داشته باشند. برای مثال طبق پژوهش یک و مالدین (۲۰۱۴) در زمان مشکلات اقتصادی، حق الزحمه های بزرگ حسابرسی به دلیل نفوذ

¹ Gist

سومین همایش ملی و سومین همایش بین‌المللی مدیریت و حسابداری ایران

The third National and International Conference of
Management and Accounting Iran

مدیران کاهش می‌یابد. با وجود توانایی مدیران برای اثرگذاری بر فرایند حسابرسی، پژوهش‌های قبلی بیانگر منافع حضور کمیته قوی حسابرسی هستند. به این ترتیب که حضور کمیته قوی حسابرسی می‌تواند از طریق بکارگیری حسابرسان داخلی قوی، ارزیابی ریسک مشتری را به طور موثر کاهش دهد و می‌تواند بر رابطه بین حق الزحمه حسابرسی و اعتماد بیش از حد مدیران تاثیرگذار باشد. دهالیوال و همکاران (۲۰۱۴) به این نتیجه رسیدند که شرکت‌های دارای کمیته حسابرسی قوی کمتر حسابرسان وابسته به مدیران را استخدام می‌کنند و وجود کمیته حسابرسی قوی می‌تواند بر رابطه بین اعتماد بیش از حد مدیران و حق الزحمه حسابرسی تاثیر بگذارد. با توجه به مطالب گفته شده، هدف اصلی این پژوهش بررسی رابطه بین اعتماد بیش از حد مدیران و وجود کمیته حسابرسی قوی بر حق الزحمه حسابرسی و همچنین بررسی تاثیر وجود کمیته حسابرسی بر رابطه بین اعتماد بیش از حد مدیران و حق الزحمه حسابرسی می‌باشد.

در مورد عوامل موثر بر حق الزحمه حسابرسی پژوهش‌هایی در داخل و خارج از کشور انجام شده که به مهمترین آنها اشاره می‌شود. تنانی و نیکبخت (۱۳۸۹) عوامل موثر بر حق الزحمه‌های حسابرسی را در بین شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۶ آزمون کرده‌اند. روش آماری در این پژوهش، تحلیل همبستگی از طریق روش تخمین داده‌های تلفیقی (پانل) بوده است. یافته‌های آنها نشان داد متغیرهای حجم عملیات (اندازه) شرکت، پیچیدگی عملیات شرکت، نوع موسسه حسابرسی و تورم ارتباط معنی‌داری با حق الزحمه حسابرسی دارند ولی متغیرهای ریسک حسابرسی و تحصیلات و تجربه مسئول تهیه‌کننده صورتهای مالی با متغیر وابسته (حق الزحمه حسابرسی) فاقد ارتباط معنادار آماری بودند. پس از آن رجبی (۱۳۸۴) با ارائه مدلی بر عوامل اثرگذار بر قیمت‌گذاری خدمات حسابرسی این موضوع را بررسی نموده است که آیا حرفه حسابرسی توانسته منافع خود را با ارائه خدمات حسابرسی تامین نماید. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که حرفه در ایران از نقطه نظر حق الزحمه حسابرسی برای دوره مالی ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۰ قدرت کافی برخوردار نبوده و نتوانسته است منابع اقتصادی مستقیم خود را به طور کامل تامین نماید. بر اساس این نتایج، حق الزحمه‌های کسب شده به دلایل احتمالی همچنین کاهش حاشیه سود و پژوهش‌های حسابرسی، اجرای رویه‌ها با هزینه کمتر و عدول از استاندارد‌های حسابرسی کمتر از میزان مورد انتظار بوده است.

همچنین، مهرانی (۱۳۸۹) به بررسی عوامل موثر بر تعیین حق الزحمه حسابرسی پرداخت. نتایج پژوهش نشان داد که کیفیت حسابرسی، شهرت صاحبکار، تخصص صنعتی، بودجه زمانی صرف شده برای فرایند صاحبکار، مبلغ ترازنامه، جمع داراییها شرکت و سابقه‌ی موسسات حسابرسی بر حق الزحمه دریافتی از صاحبکار تاثیر مثبت و معناداری دارد. از طرفی ریسک شرکت صاحبکار، تعداد کارکنان شرکت، تعداد پرسنل موسسه حسابرسی، درآمد موسسه حسابرسی و تعداد شرکت‌های بoursی مورد رسیدگی هر موسسه حسابرسی تاثیر بر حق الزحمه‌ی حسابرسی ندارد.

موسوی و داروغه حضرتی (۱۳۹۰) به بررسی نقش جریان نقد آزاد شرکتها بر حق الزحمه حسابرسی پرداختند. هدف از پژوهش، تعیین این موضوع بود که آیا بین جریان نقد آزاد و حق الزحمه حسابرسی رابطه معنی‌داری وجود دارد. نتایج بررسی آنها که با روش آماری رگرسیون چندمتغیره و ضریب همبستگی پیرسون انجام گرفت در بین تعداد ۳۰۰ سال - شرکت طی دوره زمانی ۱۳۸۲ الی ۱۳۸۷ نشان داد که شرکت‌های با جریان نقد آزاد بالا دارای حق الزحمه حسابرسی بیشتری هستند. همچنین در این شرکتها، میزان بدهی و سود تقسیمی با حق الزحمه حسابرسی از لحاظ آماری ارتباط معنی‌داری پیدا می‌کند. قیطاسی و همکاران (۱۳۹۲) تاثیر دوره تصدی حسابرسی بر عدم اطمینان اطلاعاتی را بررسی کردند. این مطالعه به بررسی تاثیر دوره تصدی حسابرسی بر ویژگی عدم اطمینان اطلاعاتی واحد تجاری می‌پردازد. ویژگی عدم اطمینان اطلاعاتی با معیارهای پراکندگی پیش‌بینی سود هر سهم، خطای پیش‌بینی سود هر سهم و تغییرپذیری بازده سهام اندازه‌گیری می‌شود. فرضیه‌های پژوهش با استفاده از

سومین همایش ملی و سومین همایش بین‌المللی مدیریت و حسابداری ایران

The third National and International Conference of
Management and Accounting Iran

رگرسیون داده‌های تلفیقی و روش حداقل مربعات تعمیم یافته مورد آزمون قرار گرفت. جامعه آماری پژوهش، شرکتهای غیرمالی حاضر در بورس اوراق بهادار تهران طی سالهای ۱۳۸۲-۱۳۸۸ می‌باشد. نتایج حاصل از بررسی ۵۶ شرکت عضو نمونه آماری پژوهش نشان می‌دهد که بین دوره تصدی حسابرسی با متغیرهای پراکندگی پیش‌بینی سود هر سهم و خطای پیش‌بینی سود هر سهم رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد، اما متغیر تغییرپذیری بازده سهام با دوره تصدی حسابرسی رابطه معناداری ندارد.

در بین پژوهش‌های خارجی، سایمونیک (۱۹۸۰) در تلاش برای بررسی رقابت‌پذیری در بازار حسابرسی، یکی از اولین و جامع‌ترین مطالعات را راجع به عوامل تاثیرگذار بر حق الزحمه‌های حسابرسی انجام داد. وی با استفاده از نمونه‌گیری مقطعی از شرکتهای سهامی عام، حق الزحمه‌های حسابرسی را با متغیرهای توضیحی زیر برآزش نمود: (۱) احتمال وقوع زیان، (۲) نسبت تسهیم زیان ارزیابی شده و (۳) تابع تولید (ارائه خدمت) حسابرس و پس از تسهیم نمونه خود به دو دسته صاحبکاران بزرگ و کوچک به این نتیجه رسید که بازار حسابرسی رقابتی است. در واقع، از هشت موسسه بزرگ حسابرسی در آن زمان هفت موسسه حق الزحمه کمتری را نسبت به همکاران کوچکتر خود دریافت می‌کردند. سایمونیک پیشنهاد کرد که این تفاوت در حق الزحمه ناشی از صرفه اقتصادی موجود برای شرکت‌های بزرگ است.

گیورگیو^۱ (۲۰۱۱) به بررسی رابطه بین مالکیت مدیران و تحلیلگران روی حق الزحمه حسابرسی پرداخت. نتایج نشان داد که مالکیت مدیران و تحلیلگران، هم از لحاظ آماری و هم از لحاظ اقتصادی با حق الزحمه حسابرسی رابطه منفی دارد. به طوری که به طور میانگین ۱ درصد افزایش در مالکیت مدیران منجر به ۲ درصد کاهش در حق الزحمه حسابرسی می‌شود. در شرکت‌های با مالکیت مدیران پایین (کمتر از ۵ درصد مالکیت مدیران)، یک درصد افزایش در مالکیت مدیران، حق الزحمه حسابرسی ۱,۴٪ کاهش می‌یابد. به طور مشابه، یک درصد افزایش در مالکیت تحلیلگران ۹,۳٪ حق الزحمه حسابرسی کاهش می‌یابد. این نتایج نشان دهنده تاثیر حاکمیت شرکتی روی حق الزحمه حسابرسی می‌باشد. مایونگسو^۲ (۲۰۱۳) به بررسی این موضوع پرداخت که آیا با در نظر گرفتن قانون سابینز اکسلی و دوره تصدی حسابرسان، رابطه‌ای بین حق الزحمه‌ی حسابرس و کیفیت اقلام تعهدی وجود دارد. نتایج حاکی از آن بود که با افزایش حق الزحمه‌های حسابرسی، کیفیت اقلام تعهدی افزایش می‌یابد. در حالیکه چنین رابطه‌ای قبل از قانون سابینز اکسلی وجود نداشت. این پژوهش برای اولین بار نشان داد زمانی که دوره تصدی حسابرسان طولانی باشد این رابطه کاهش می‌یابد. و در نهایت دوآلمان و همکاران^۳ (۲۰۱۵) به بررسی رابطه بین اعتماد بیش از حد مدیران و حق الزحمه حسابرسی پرداخته‌اند. آن‌ها از یک نمونه شامل ۷۶۶۱ شرکت در طی دوره ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ با استفاده از ۳ عامل اعتماد بیش از حد مدیران را اندازه‌گیری کرده‌اند. نتایج آنها نشان داد بین اعتماد بیش از حد مدیران و حق الزحمه حسابرسی رابطه منفی و معناداری وجود دارد.

چارچوب مفهومی و فرضیه‌های پژوهش

اطمینان بیش از حد مدیران یکی از مهمترین ویژگیهای شخصیتی مدیران است که بر ریسک‌پذیری تأثیر می‌گذارد (دوئلمن، هارویتز و سان^۴، ۲۰۱۵). اطمینان بیش از حد مدیران می‌تواند بر ارزیابی ریسک گزارشگری مالی حسابرسان اثرگذار باشد؛ چرا

¹ Giorgio

² Myungsoo

³ Duellman et al.

⁴ Duellman, S., Hurwitz, H. & Sun, Y.

سومین همایش ملی و سومین همایش بین‌المللی مدیریت و حسابداری ایران

The third National and International Conference of
Management and Accounting Iran

که مدیران بیش اطمینان، احتمال و تأثیر رویدادهای مطلوب را بر جریان های نقدی شرکت بیشتر از واقعیت تخمین می زنند و احتمال و تأثیر رویدادهای منفی را کمتر از واقعیت ارزیابی می کنند (هیتون^۱، ۲۰۰۲ و مالمندیر و تیت^۲، ۲۰۰۵). نتایج پژوهش های قبلی، از سویی ارتباط مستقیم بین افزایش خطر تحریف صورت های مالی و اطمینان بیش از حد مدیران را تأیید کرده اند و از سویی دیگر شواهد زیادی ندارند که نشان دهند ویژگی های تبیین کننده اطمینان بیش از حد مدیران با افزایش ریسک حسابرسی ارتباط دارد. اگر حسابرسان از ویژگی شخصیتی مدیران آگاه شوند، می توان انتظار داشت که آن را عامل ریسکی در برنامه ریزی حسابرسی بدانند و در کانون توجه قرار دهند و به دلیل تلاش های بیشتر برای کاهش خطر عدم کشف، حق الزحمه بیشتری مطالبه کنند. از این رو این پیامد را می توان اثر و پیامد ریسک گزارشگری مالی محسوب کرد. از سوی دیگر، ممکن است مدیران با اعتماد بیش از حد به اندازه سایر مدیران برای خدمات حسابرسی ارزش قائل نشوند و به دلیل اعتماد به نفس کاذبی که از فرایند گزارشگری مالی شرکتشان دارند، به دنبال راهی برای کم کردن حق الزحمه حسابرسی باشند، یا در پی راهی برای کاهش خدمات حسابرسی برآیند و از این طریق نیاز به پاسخگویی و اصلاحات احتمالی گزارشگری مالی را کاهش دهند و فرصت های مدیریت سود بیشتری برای خود فراهم کنند. بنابراین، می توان این پیامد را اثر و پیامد اعتماد به نفس بیش از حد و خودبینی معرفی کرد (دوئلمن، هارویترز و سان، ۲۰۱۵). از این رو، اگر اثر ریسک گزارشگری مالی، اثر اعتماد به نفس بیش از حد و خودبینی را تحت الشعاع قرار دهد، می توان انتظار داشت بین بیش اطمینانی مدیریت و حق الزحمه حسابرسی رابطه ای مثبت برقرار شود و برعکس، اگر اثر اعتماد به نفس بیش از حد و خودبینی، اثر و پیامد ریسک گزارشگری مالی را تحت الشعاع قرار دهد، می توان انتظار داشت بین اعتماد بیش از حد مدیران و حق الزحمه حسابرسی رابطه منفی برقرار شود. همچنین، وجود یک کمیته حسابرسی قوی به عنوان یک سیستم حاکمیت شرکتی و مکانیزم نظارتی ممکن است بر رابطه بین اعتماد بیش از حد مدیران و حق الزحمه حسابرسی تأثیر بگذارد. با توجه به مبانی نظری ارائه شده، فرضیه های پژوهش به شرح زیر می باشد:

فرضیه اول: بین اعتماد بیش از حد مدیران و حق الزحمه حسابرسی رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه دوم: بین وجود کمیته حسابرسی قوی و حق الزحمه حسابرسی رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه سوم: وجود کمیته حسابرسی قوی بر رابطه بین اعتماد بیش از حد مدیران و حق الزحمه حسابرسی تأثیر معناداری دارد.

روش پژوهش

این پژوهش از آن جهت که نتایج آن می تواند در فرآیند تصمیم گیری های مالی مورد استفاده قرارگیرد، از حیث هدف کاربردی است. همچنین، از نظر ماهیت توصیفی - همبستگی است که در این نوع پژوهش ها، محقق به دنبال ارزیابی ارتباط بین دو یا چند متغیر می باشد. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیه ها، از مدل رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. جهت گردآوری اطلاعات مورد نیاز پژوهش از روش کتابخانه ای استفاده شده است. در این روش، در ابتدا با استفاده از منابع کتابخانه ای که شامل کتب، مجلات، پایان نامه ها، مقالات و اینترنت؛ مطالعات مقدماتی و تدوین فصل ادبیات پژوهش و چارچوب نظری پژوهش انجام گرفته و در ادامه با استفاده از بانک های اطلاعاتی سازمان بورس و اوراق بهادار، سایت اینترنتی سازمان بورس و نرم افزار تدبیرپرداز داده های مورد نیاز برای آزمون فرضیات گردآوری شده است. برای تحلیل داده های

¹ Heaton

² Malmendier, U. & Tate, G

سومین همایش ملی و سومین همایش بین‌المللی مدیریت و حسابداری ایران

The third National and International Conference of
Management and Accounting Iran

گردآوری شده از نرم افزار آماری ایویوز و از آزمونهای اف- لیمر، هاسمن و جهت آزمون معنی داری فرضیه ها از مدل رگرسیون استفاده شده است.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از ابتدای سال ۱۳۸۸ تا پایان سال ۱۳۹۳ به مدت شش سال بوده است. در پژوهش حاضر، برای تعیین نمونه آماری، از روش حذفی سیستماتیک استفاده شده است. در این روش، محدودیت‌ها و شرایط زیر توسط پژوهشگر اعمال شده است تا به نمونه‌ی مطلوب پژوهش دست یابد:

- به منظور قابلیت مقایسه داشتن داده‌ها و متغیرها، شرکت‌هایی که پایان سال مالی آن‌ها ۲۹ یا ۳۰ اسفند ماه نیست حذف شده‌اند.
 - بانک‌ها و موسسات مالی و شرکت‌های سرمایه‌گذاری مالی به دلیل ماهیت متفاوت فعالیت آن‌ها از سایر واحدهای تجاری حذف شده‌اند.
 - شرکت‌هایی که در طول دوره مورد بررسی همه‌ی داده‌های لازم برای محاسبه‌ی متغیرها را نداشته‌اند حذف شدند.
 - شرکت‌ها باید قبل از سال ۱۳۸۸، در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده و در طی دوره‌ی زمانی تحقیق تغییر سال مالی ندادند باشند. دلیل این امر آن است که تعداد نمونه‌ی آماری در سال‌های مورد بررسی، برابر باشد.
- با بررسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و اعمال شرایط و محدودیت‌های فوق تعداد ۸۷ شرکت (معادل ۵۲۲ سال- شرکت) جهت برآورد مدل‌ها و آزمون فرضیه‌های پژوهش انتخاب شده‌اند.

متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته پژوهش

حق الزحمه حسابرس (Max Fees): متغیر وابسته این پژوهش حق الزحمه حسابرس می باشد. حق الزحمه حسابرس از لگاریتم طبیعی حق الزحمه پرداختی به حسابرس محاسبه می شود (دوئلمن و همکاران، ۲۰۱۴).

متغیرهای مستقل پژوهش

اعتماد بیش از حد مدیران (Overcon): متغیر مستقل این پژوهش اعتماد بیش از حد مدیران می باشد. اعتماد بیش از حد مدیران به پیروی از پژوهش دوئلمن و همکاران (۲۰۱۴) از طریق رابطه‌های زیر بدست می آید:

۱. رفتار مدیریت در اقلام تعهدی اختیاری: بر اساس مطالعات انجام شده توسط دچاو و دیگران (۱۹۹۵)، مدل تعدیل شده جونز قویترین مدل برای اندازه‌گیری مدیریت سود است. بر این اساس در پژوهش حاضر از مدل مذکور برای محاسبه اقلام تعهدی اختیاری استفاده شده است. در مدل تعدیل شده جونز ابتدا کل اقلام تعهدی به شرح زیر محاسبه می گردد:

سومین همایش ملی و سومین همایش بین‌المللی مدیریت و حسابداری ایران

The third National and International Conference of
Management and Accounting Iran

$$TA_{it} = E_{it} - OCF_{it}$$

TA_{it} : کل اقلام تعهدی شرکت i در سال t

E_{it} : سود قبل از اقلام غیر مترقبه برای شرکت i در سال t

OCF_{it} : جریان های نقدی حاصل از عملیات برای شرکت i در سال t

پس از محاسبه کل اقلام تعهدی، پارامترهای $\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3$ به منظور تعیین اقلام تعهدی غیراختیاری، از طریق فرمول زیر برآورد می شوند:

$$\frac{TA_{it}}{A_{it-1}} = \alpha_1 \frac{1}{A_{it-1}} + \alpha_2 \frac{\Delta REV}{A_{it-1}} + \alpha_3 \frac{PPE_t}{A_{it-1}} + \varepsilon$$

که در آن:

TA_{it} : کل اقلام تعهدی شرکت i در سال t

A_{it-1} : ارزش دفتری کل دارایی های شرکت i در پایان سال $t-1$

ΔREV_{it} : تغییر در درآمد فروش شرکت i بین سال t و $t-1$

PPE_{it} : اموال، ماشین آلات و تجهیزات ناخالص شرکت i در سال t

ε_{it} : اثرات نامشخص عوامل تصادفی

$\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3$: پارامترهای برآورد شده ی شرکت i

۲. متنوع سازی پرتفوی سرمایه گذاران: که DI شاخص هرفیندال نشان دهنده تنوع سازی سهام می باشد که به صورت زیر است:

$$DI = \sum_{i=1}^n S_i^2$$

$$S_i = \frac{X_i}{X}$$

X_i مقدار فروش صنعت و یا دارایی i ام و X متغیر مربوط به فروش کل و یا دارایی کل صنعت می باشند (خداد کاشی، ۱۳۷۷). S_i نسبت شاخص فروش یا دارایی بنگاه i ام می باشد.

سومین همایش ملی و سومین همایش بین‌المللی مدیریت و حسابداری ایران

The third National and International Conference of
Management and Accounting Iran

۳. سرمایه گذاری بیش از حد: برای محاسبه این معیار از مدل مالندی یر و تاته (۲۰۰۵ و ۲۰۰۸) استفاده می شود. سرمایه گذاری بیش از حد در دارایی ها از باقیمانده های مدل رگرسیونی رشد دارایی ها و رشد فروش بر مبنای سال-صنعت طبق مدل ذیل محاسبه می شود:

$$SG_{it} = \beta_0 + \beta_1 * AG_{it} + e_{it}$$

که در مدل فوق داریم:

SG_{it} : رشد فروش در پایان دوره مالی t برای شرکت i

AG_{it} : رشد دارایی ها در پایان دوره مالی t برای شرکت i

e_{it} : باقیمانده های رگرسیونی در پایان دوره مالی t برای شرکت i که مقدار مثبت این باقیمانده ها بیانگر سرمایه گذاری بیش از حد در دارایی ها (اعتماد بیش از حد مدیریتی) مقدار منفی این باقیمانده ها بیانگر سرمایه گذاری کمتر از حد در دارایی ها (اعتماد کمتر از حد مدیریتی) است (دوئلمن و همکاران، ۲۰۱۴).

متغیر تعدیل گر پژوهش

کمیته حسابرسی (Strong AC): اعضای کمیته حسابرس از مجموع تعداد نفرات کمیته حسابرس بدست می آید.

مدل پژوهش

برای آزمون فرضیه به تبعیت از پژوهش دوئلمن و همکاران (۲۰۱۵) مدل زیر استخراج می شود:

$$Max Fees_{it} = \beta_0 + \beta_1 Overcon_{it} + \beta_2 Strong AC_{it} + \beta_3 Overcon * Strong AC_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در معادلات رگرسیونی فوق این متغیرها عبارتند از:

$Max Fees$: حق الزحمه حسابرس.

$Overcon$: اعتماد بیش از حد مدیران.

$Strong AC$: تعداد کمیته حسابرس.

$Overcon * Strong AC$: اثر ضریبی اعتماد بیش از حد مدیران و تعداد کمیته حسابرس.

تجزیه و تحلیل داده ها

یافته های پژوهش در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی ارائه شده است.

سومین همایش ملی و سومین همایش بین‌المللی مدیریت و حسابداری ایران

The third National and International Conference of
Management and Accounting Iran

آمار توصیفی

پس از جمع آوری داده‌ها و محاسبه متغیرهای مورد استفاده در پژوهش، پارامترهای توصیفی هر متغیر به صورت مجزا محاسبه شده است. این پارامترها شامل اطلاعات مربوط به شاخص‌های مرکزی نظیر میانگین، میانه، کمینه و بیشینه و همچنین اطلاعات مربوط به شاخص‌های پراکندگی همچون انحراف معیار، چولگی و کشیدگی است. جدول شماره (۱) آمار توصیفی متغیرهای مورد بررسی را برای ۸۷ شرکت عضو نمونه آماری در بورس برای دوره ۶ ساله نشان می‌دهد.

جدول (۱): آمار توصیفی متغیرهای مدل پژوهش

STRONGAC	OVERCON	MAXFEES	نماد
کمیت حسابرس	اعتماد بیش از حد مدیران	حق الزحمه حسابرس	متغیر
1.123581	0.051724	2.202410	میانگین
1.098612	0.000000	1.865614	میانه
1.791759	1.000000	8.611776	بیشینه
0.000000	0.000000	1.061385	کمینه
0.373916	0.221682	1.258614	انحراف معیار
-1.197578	4.048195	3.505193	چولگی
4.625152	17.38788	14.21340	کشیدگی

منبع: یافته‌های پژوهش

از بین شاخص‌های مرکزی بیان شده میانگین مهم‌ترین آن‌ها محسوب می‌شود که نشان‌دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است. میانگین شاخص مناسبی برای نشان دادن مرکزیت داده‌ها است. برای مثال میانگین حق الزحمه حسابرس برابر با ۲/۲۰۲ می‌باشد که نشان می‌دهد بیشتر داده‌های مربوط به این متغیر در حول این نقطه تمرکز یافته‌اند. میانه یکی دیگر از شاخص‌های مرکزی است که وضعیت جامعه را نشان می‌دهد. همان‌گونه که در جدول (۱) مشاهده می‌شود میانه متغیر کمیت حسابرس برابر با ۱/۰۹ است که نشان می‌دهد نیمی از داده‌های این متغیر کمتر از این مقدار و نیمی دیگر بیشتر از این مقدار می‌باشد.

آمار استنباطی

برای برآورد مدل پژوهش به منظور انتخاب بین روش داده‌های تلفیقی یا تابلویی از آزمون F لیمر استفاده شده است که در ادامه به شرح آن پرداخته می‌شود.

آزمون F لیمر

سومین همایش ملی و سومین همایش بین‌المللی مدیریت و حسابداری ایران

The third National and International Conference of Management and Accounting Iran

ابتدا لازم است آزمون‌های آماری لازم برای تبیین نوع داده‌ها انجام گیرد. نتایج آزمون F لیمر در جدول (۲) برای هر یک از مدل‌های پژوهش نشان داده شده است، برای تخمین مدل، روش به‌کارگیری داده‌ها تلفیقی یا تابلویی است. مقدار احتمال مربوط به این آماره برای مدل پژوهش یعنی بررسی رابطه اعتماد بیش از حد مدیران و حق الزحمه حسابرسی کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین فرض صفر آزمون مبنی بر تلفیقی بودن داده‌ها برای مدل پژوهش رد می‌شود.

جدول (۲): نتایج آزمون F لیمر

نوع آزمون	آماره	احتمال آماره	نتیجه
F لیمر	۵۴,۳۱	۰/۰۰۰۰	روش تابلویی

منبع: یافته‌های پژوهش

آزمون هاسمن

با توجه به آزمون F لیمر، لازم است آزمون هاسمن برای تعیین نوع داده‌های تابلویی انجام گیرد. همان‌طور که در جدول (۳) مشاهده می‌شود نتیجه آزمون هاسمن برای مدل پژوهش نشان می‌دهد که داده‌ها، تابلویی با اثرات تصادفی هستند. مقدار احتمال مربوط به این آماره از ۵ درصد کمتر است، بنابراین، مدل پژوهش بر روی متغیرهای مورد نظر بر اساس رویکرد داده‌های تابلویی با اثرات ثابت تخمین زده می‌شود.

جدول (۳): نتایج آزمون هاسمن

نوع آزمون	آماره	احتمال آماره	نتیجه
هاسمن	۱۸۹,۱۷	۰,۰۰۰۰	روش تابلویی با اثرات ثابت

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج تخمین مدل پژوهش

پس از انجام آزمون‌های آماری لازم، به منظور تعیین به‌کارگیری داده‌ها و اطمینان از صحت الگوی برازش شده، نتایج نهایی حاصل از تخمین مدل پژوهش در ادامه ارائه می‌گردد. بر اساس نتایج آزمون F لیمر و آزمون هاسمن، مدل پژوهش بر اساس رویکرد داده‌های تابلویی با اثرات ثابت تخمین زده شد. نتایج حاصل از تخمین این مدل در جدول (۴) ارائه شده است. مقدار F رگرسیون که نشان از توان توضیح دهنده مدل است، برای این مدل احتمال آماره کمتر از ۰/۰۱ است، که می‌توان گفت در سطح اطمینان ۹۹ درصد این مدل معنادار بوده و دارای اعتبار است. همچنین ملاحظه مقدار آماره دوربین واتسون (۱/۷) نیز مؤید این مطلب است که بین اجزاء اخلاص خودهمبستگی وجود ندارد، زیرا این مقدار در فاصله ۱ و ۳ قرار دارد.

جدول (۴): نتایج مربوط به تخمین مدل پژوهش

$$Max Fees_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 Overcon_{i,t} + \beta_2 Strong AC_{i,t} + \beta_3 Overcon * Strong AC_{i,t} + \epsilon_{i,t}$$

سومین همایش ملی و سومین همایش بین‌المللی مدیریت و حسابداری ایران

The third National and International Conference of
Management and Accounting Iran

نام متغیر	نماد متغیر	ضریب برآورد شده	خطای استاندارد	آماره t	p_Value
عرض از مبدأ	C	2.275584	0.067919	33.50424	0.0000
اعتماد بیش از حد مدیران	Overcon	-0.147695	0.072550	-2.035779	0.0424
کمیت‌ه حسابرسی	Strong AC	-0.067550	0.059376	-1.137664	0.2559
اثر تعاملی اعتماد بیش از حد مدیران و کمیت‌ه حسابرسی	Overcon * Strong AC	0.055193	0.044772	1.232754	0.2183
آماره F: ۸۰/۶۷		معناداری آماره F	۰/۰۰۰۰	ضریب تعیین	۰/۹۴
آزمون دوربین واتسون	۱/۷	تعداد مشاهدات	۸۷		

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج آزمون فرضیه های پژوهش

طبق فرضیه اول پژوهش انتظار می‌رفت بین اعتماد بیش از حد مدیران و حق الزحمه حسابرسی رابطه معناداری وجود داشته باشد. همان‌گونه که نتایج جدول (۴-۴) نشان می‌دهد، مقدار p_Value (۰,۰۴۲۴) برای متغیر اعتماد بیش از حد مدیران در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را با احتمال ۹۵ درصد کمتر از سطح معناداری ۰/۰۵ را نشان می‌دهد. از این رو H_0 رد شده و می‌توان نتیجه گرفت که بین اعتماد بیش از حد مدیران و حق الزحمه حسابرسی رابطه معناداری وجود دارد. از طرفی ضریب متغیر اعتماد بیش از حد مدیران (-۰,۱۴۷۶۹۵) حاکی از ارتباط معکوس و منفی بین اعتماد بیش از حد مدیران بر حق الزحمه حسابرسی می‌باشد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت مدیران با اعتماد بیش از حد حق الزحمه حسابرسی کمتری پرداخت می‌کنند. از این رو فرضیه اول پژوهش تأیید می‌شود.

طبق فرضیه دوم پژوهش انتظار می‌رفت رابطه معناداری بین وجود کمیت‌ه حسابرسی قوی و حق الزحمه حسابرسی وجود داشته باشد. اما طبق نتایج جدول (۴-۴) مقدار p-value برای این متغیر بیشتر از ۰,۰۵ است و نشان می‌دهد رابطه معناداری بین وجود کمیت‌ه حسابرسی و حق الزحمه حسابرسی وجود ندارد. بنابراین، فرضیه دوم پژوهش تأیید نمی‌شود. همچنین، طبق فرضیه سوم، انتظار می‌رفت وجود کمیت‌ه حسابرسی بر رابطه بین اعتماد بیش از حد مدیران و حق الزحمه حسابرسی تاثیر داشته باشد. اما طبق نتایج جدول (۴-۴) مقدار p-value برای این متغیر تعدیل گر بیشتر از ۰,۰۵ بوده و نشان می‌دهد وجود کمیت‌ه حسابرسی نمی‌تواند اثر تعدیل کننده بر رابطه بین اعتماد بیش از حد مدیران و حق الزحمه حسابرسی در میان شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران داشته باشد. بنابراین، فرضیه سوم پژوهش نیز تأیید نمی‌شود.

نتیجه گیری و محدودیت‌های پژوهش

سومین همایش ملی و سومین همایش بین‌المللی مدیریت و حسابداری ایران

The third National and International Conference of
Management and Accounting Iran

در فرضیه اول پژوهش رابطه اعتماد بیش از حد مدیران و حق الزحمه حسابرسی در بین شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد بررسی قرار گرفت. بر اساس نتایج به دست آمده بین اعتماد بیش از حد مدیران و حق الزحمه حسابرسی رابطه منفی و معناداری وجود دارد و در نتیجه، فرضیه اول پژوهش پذیرفته شد. نتیجه این پژوهش برای فرضیه اول با پژوهش دونلمن و همکاران (۲۰۱۵) همخوانی دارد. همچنین نتیجه این پژوهش با پژوهش حساس یگانه (۱۳۹۴) مطابقت دارد. اما فرضیه دوم و سوم پژوهش که تاثیر مستقیم وجود کمیته حسابرسی بر حق الزحمه حسابرسی و اثر تعاملی کمیته حسابرسی و اعتماد بیش از حد مدیران بر حق الزحمه حسابرسی را می سنجد تایید نشد. بنابراین، طبق نتایج پژوهش بین وجود کمیته حسابرسی و حق الزحمه حسابرسی در بین شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود ندارد. همچنین، وجود کمیته حسابرسی نمی تواند بر رابطه بین اعتماد بیش از حد مدیران و حق الزحمه حسابرسی تاثیر بگذارد. این نتایج با نتایج پژوهش دونلمن و همکاران (۲۰۱۵) همخوانی دارد.

گام نهادن در راه رسیدن به هدف، با محدودیتهایی همراه است که باعث می شود رسیدن به هدف مورد نظر با کندی همراه شود. پژوهش حاضر نیز به عنوان فرآیندی در جهت نیل به هدف حل مسئله پژوهش، از این امر مستثنی نیست. در این راستا، محدودیتهای پژوهش حاضر به شرح زیر قابل ذکر است:

- ۱) سنجش متغیر اعتماد بیش از حد مدیران یکی از دشوارترین مراحل انجام این پژوهش بوده است. در این پژوهش به پیروی و تبعیت از پژوهش دونلمن و همکاران (۲۰۱۵) از سه معیار رفتار مدیریت در اقلام تعهدی اختیاری، تنوع سازی پرتفوی سهامداران و رشد فروش و دارایی اندازه گیری شده است. قدر مسلم اندازه گیری اعتماد بیش از حد مدیران با هر معیار و مکانیسم دیگری شاید نتایج پژوهش را تغییر دهد و نتایج متفاوتی از نتایج فعلی حاصل شود.
- ۲) نتایج پژوهش حاضر با استفاده از داده های شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده و کلیه شرکت ها را مورد بررسی قرار نداده است. لذا در تعمیم نتایج حاصل از پژوهش به کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، باید احتیاط لازم به عمل آید.
- ۳) شرایط تورمی کشور و عدم تعدیل اقلام صورت های مالی، بر محاسبه ی متغیرهای پژوهش بسیار مؤثر می باشد، اما به علت عدم انجام این کار در ایران، اثر تورم در پژوهش حاضر نادیده گرفته شده است؛ به عبارتی داده های استخراج شده از صورت های مالی شرکت ها، از بابت تورم تعدیل نگردیده است. در صورت تعدیل اطلاعات مذکور، ممکن است نتایج متفاوتی از نتایج فعلی حاصل شود.
- ۴) از دیگر محدودیتهای این پژوهش، ویژگی خاص پژوهش های نیمه تجربی مبنی بر عدم کنترل برخی عوامل مؤثر بر نتایج پژوهش از جمله تأثیر متغیرهایی چون عوامل اقتصادی، شرایط سیاسی، وضعیت اقتصاد جهانی و ... است که خارج از دسترس محقق بوده و ممکن است بر نتایج پژوهش اثرگذار باشد.

پیشنهادهایی برای پژوهش های آینده

در این بخش، پیشنهادهایی جهت انجام پژوهش های آتی بدین شرح ارائه می گردد:

سومین همایش ملی و سومین همایش بین‌المللی مدیریت و حسابداری ایران

The third National and International Conference of
Management and Accounting Iran

- ۱) بررسی اعتماد بیش از حد مدیران بر انتخاب و تخصص حسابرس
- ۲) بررسی اعتماد بیش از حد مدیران بر تاخیر گزارش حسابرسی
- ۳) سنجش عملکرد اعتماد بیش از حد مدیران با دیگر معیارهای خارج از این پژوهش بر حق الزحمه حسابرس
- ۴) سنجش عملکرد اعتماد بیش از حد مدیران با دیگر معیارهای خارج از این پژوهش بر کمیته حسابرسی

منابع و ماخذ

- حساس یگانه، یحیی و کاوه اذین فر (۱۳۸۹) "رابطه میان کیفیت حسابرسی و اندازه موسسه حسابرسی" مجله بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۶۱، صص ۸۵-۹۸
- حساس یگانه، یحیی، حسنی القار و مرفوع (۱۳۹۴) "بیش اطمینانی مدیریت و حق الزحمه حسابرسی" مجله بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۳، دوره ۲۲، صص ۳۶۳-۳۸۴
- حیدری، مهدی (۱۳۹۳) "بررسی تأثیر عامل رفتاری اعتماد به نفس بیش از حد مدیریت بر چسبندگی هزینه: نقش تعدیلی عوامل اقتصادی و عوامل مبتنی بر نظریه نمایندگی در آن" فصلنامه بررسی های حسابداری و حسابرسی، سال ۲۱، شماره ۷۶، صص ۱۵۱-۱۷۲
- خدادادی، ولی و سعیدحاجی زاده (۱۳۹۰) "تئوری نمایندگی و حق الزحمه حسابرسی مستقل" پژوهش های حسابداری مالی، سال اول، شماره ۹۲، صص ۲-۷۶
- داروغه حضرتی، فاطمه و زهرا پهلوان (۱۳۹۱) "رابطه میان کیفیت گزارش حسابرسی و حق الزحمه حسابرسی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، سال پنجم، شماره ۱۴.
- رامشه، منیژه و مهناز ملانظری (۱۳۹۳) "بیش اطمینانی مدیریت و محافظه کاری حسابداری" فصلنامه دانش حسابداری، سال پنجم، شماره ۱۶، صص ۵۵-۷۹.
- رشیدی باغی، محسن (۱۳۹۳) "بررسی چسبندگی حق الزحمه حسابرسی" بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۱، شماره ۴، صص ۴۳۱-۴۴۸.
- سجادی، سعید حسین و همکاران، (۱۳۹۹)، "رابطه بین حق الزحمه ی حسابرسی و پاداش هیئت مدیره" پژوهش های تجربی حسابداری، سال سوم، شماره ۱۱، صص ۳۹-۵۸.
- عرب صالحی، مهدی و مجیدهاشمی (۱۳۹۴) "بررسی تأثیر بیش اطمینانی مدیریت بر اجتناب مالیاتی" فصلنامه بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۲ شماره ۱، صص ۸۵-۱۰۴
- علوی طبری، سعیدحسین وراضیه عصابخش (۱۳۸۹) "نقش کمیته حسابرسی و بررسی موانع ایجاد و بکارگیری آن در ایران" پیشرفت های حسابداری دانشگاه شیراز، دوره دوم، شماره اول، صص ۱۷۷-۱۵۵
- علوی طبری، سعیدحسین و روح اهلل رجبی و منصوره شهبازی (۱۳۹۰) "رابطه نظام راهبردی و حق الزحمه حسابرسی مستقل شرکت ها" دانش حسابداری، شماره ۵، صص ۱۰۱-۷۵
- کمیته فنی سازمان حسابرسی (۱۳۷۹) استانداردهای حسابرسی: اصول و ضوابط حسابداری و حسابرسی. تهران. سازمان حسابرسی، ۱۲۴
- مشایخی، شهناز و سمیرا بهزادپور (۱۳۹۳) "تأثیر بیش اطمینانی مدیران بر سیاست تقسیم سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" فصلنامه بررسی های حسابداری و حسابرسی، سال ۲۱، شماره ۷۸، صص 485-504
- معاضدی، الهه، نظامی و محمود لاری، (۱۳۹۳) "بررسی ارتباط بین کمیته حسابرسی و میزان حق الزحمه حسابرسی"، اولین کنفرانس بین المللی حماسه سیاسی (با رویکردی بر تحولات خاورمیانه) و حماسه اقتصادی (با رویکردی بر مدیریت و حسابداری)
- ملکیان، اسفندیار و احمد احمدپور (۱۳۹۱) "بررسی رابطه برخی سازوکارهای حاکمیت شرکتی، حق الزحمه حسابرسی و میزان مالکیت شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" پژوهش های حسابداری مالی، سال چهارم، شماره ۱۴، صص ۵۰-۳۷
- مهرانی، ساسان و جمشید اوانکی (۱۳۸۹) "عوامل مؤثر بر تعیین حق الزحمه حسابرسی" مجله حسابدار رسمی، شماره ۱۳، صص ۷۷-۶۰
- نیک بخت، محمد و محسن تنانی (۱۳۸۹) "ازمون عوامل مؤثر بر حق الزحمه حسابرسی صورتهای مالی" پژوهش های حسابداری مالی، دوره دوم، شماره ۱۳۲

سومین همایش ملی و سومین همایش بین‌المللی مدیریت و حسابداری ایران

The third National and International Conference of
Management and Accounting Iran

- Abbott, L. J., Parker, S., Peters, G. F. & Raghunandan, K. (2003) 'The association between audit committee characteristics and audit fee', *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, Vol. 22, No. 2, pp. 17–32
- Ahmed, A.S. & Duellman, S. (2013). Managerial Overconfidence and Accounting Conservatism. *Journal of Accounting Research*, 51 (1): 1-30.
- Baber, W., Brooks, E. & Ricks, W. (1987) 'An empirical investigation of the market for audit services in the public sector' *Journal of Accounting Research*, Vol. 25, No. 2, pp. 293–305
- Ball, R., Jayaraman, S. & Shivakumar, L. (2012). Audited financial reporting and voluntary disclosure as complements: a test of the confirmation hypothesis. *Journal of Accounting and Economics*, 53 (1-2): 136-166.
- Bedard, J.C. & Johnstone, K.M. (2004). Earnings manipulation risk, corporate governance risk, and auditors' planning and pricing decisions. *The Accounting Review*, 79 (2): 277-304.
- Ben-David, I. Graham, J. & Harvey, C. (2010). Managerial Miscalibration. National Bureau of Economic Research, Working Paper Series No. 16215. Available in: <http://www.nber.org/papers/w16215>.
- Blankley, A.I., Hurtt, D.N. & MacGregor, J.E. (2012). Abnormal audit fees and restatements. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 31 (1): 79-96.
- Bouwman, C. (2014). Managerial Optimism and Earnings Smoothing. *Journal of Banking & Finance*, 41: 283-303.
- Bradbury, M. E. (1990), 'The incentives for voluntary audit committee formation', *Journal of Accounting and Public Policy*, Vol. 9, No. 1, pp. 19–36.
- Campbell, T. C., Galloway, M., Johnson, S. A., Rutherford, J. & Stanley, B. W. (2011). CEO Optimism and Forced Turnover. *Journal of Financial Economics*, 101 (3): 695-712.
- Charles, S., Glover, S. & Sharp, N. (2010). The association between financial reporting risk and audit fees before and after the historic events surrounding SOX. *Journal of Financial Economics*, 29 (1): 15-39.
- Chen, S., Lai, S., Liu, C., McVay, S. (2014). Overconfident Managers and Internal Controls. Working paper, National Taiwan University and University of Washington.
- Chyz, J., Gaertner, F., Kausar, A. & Watson, L. (2014). Overconfidence and Aggressive Corporate Tax Policy. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2408236>.
- Cohen, J. R. & Hanno, D. M. (2000), 'Auditors' consideration of corporate governance and management control philosophy in preplanning and planning judgements', *Auditing: A Journal of Theory and Practice*, Vol. 19, No. 2, pp.133–46.
- Cohen, J., Gaynor, L.M., Krishnamoorthy, G. & Wright, A. (2011). The impact of auditor judgments of CEO influence on audit committee independence. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 30 (4): 129-147.
- COSO. (2013). Internal Control – Integrated Framework: Executive summary. www.coso.org.
- Deshmukh, S., Goel, A. & Howe, K. (2013). CEO Overconfidence and Dividend Policy. *Journal of Finance Intermediation*, 22 (3): 440-463.
- Dhaliwal, D., Lamoreaux, P., Lennox, C. & Mauler, L. (2014). Management influence on auditor selection and subsequent impairments of auditor independence during the post-SOX period. *Contemporary Accounting Research*, 32(2): 575-607.
- Duellman, S., Hurwitz, H. & Sun, Y. (2015). Managerial Overconfidence and Audit Fees. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 11(2): 148-165.
- Fung, S., Gul, F. & Krishnan, J. (2012). City-level auditor industry specialization, economies of scale, and audit pricing. *The Accounting Review*, 87(4): 1281-1307.
- Goodwin-Stewart, J. & Kent, P. (2006), 'Relation between external audit fees, audit committee characteristics and internal audit', *Accounting and Finance*, Vol. 46, No. 3, pp. 387–404
- Griffin, P. A., Lont, D. H. & Sun, Y. (2008), 'Corporate governance and audit fees: evidence of countervailing relations', *Journal of Contemporary Accounting and Economics*, Vol. 4, No. 1, pp. 18–49
- Greene, W. (2011). *Econometric Analysis*. 7 ed. United States of America: Prentice-hall publication.
- Hay, D. C., Knechel, W. R. & Ling, H. (2008), 'Evidence on the impact of internal control and corporate governance on audit fees', *International Journal of Auditing*, Vol. 12, No. 1, pp. 9–24.
- Hay, D. C., Knechel, W. R. & Wong, N. (2006), 'Audit fees: a meta-analysis of the effect of supply and demand attributes', *Contemporary Accounting Research*, Vol. 23, No. 1, pp. 141–91.
- Hay, D.C., Knechel, W.R. & Wong, N. (2006). Audit fees: a meta-analysis of the effect of supply and demand attributes. *Contemporary Accounting Research*, 23 (1): 141-191.
- Heaton, J. (2002). Managerial Optimism and Corporate Finance. *Financial Management*, 31(2): 33– 45.

سومین همایش ملی و سومین همایش بین‌المللی مدیریت و حسابداری ایران

The third National and International Conference of
Management and Accounting Iran

- Hsieh, T., Bedard, J. C. & Johnstone, K. M. (2014). CEO Overconfidence and Earnings Management during Shifting Regulatory Regimes. *Journal of Business Finance & Accounting*, 41 (9-10): 1243-1268.
- Johnson, E., Kuhn, J.R., Apostolu, B. & Hassell, J.M. (2013). Auditor perceptions of client narcissism as a fraud attitude risk factor. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 32 (1): 203-219.
- Kannan, Y., Skantz, T.R. & Higgs, J.L. (2014). The Impact of CEO and CFO Equity Incentives on Audit Scope and Perceived Risk as Revealed through Audit Fees. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 33 (2): 111-139.
- Kim, Y., Li, H. & Li, S. (2014). CEO Equity Incentives and Audit Fees. *Contemporary Accounting Research*, 32(2): 608-638.
- Krishnan, G.V., Pevzner, M. & Sengupta, P. (2012). How do auditors view managers' voluntary disclosure strategy? The effect of earnings guidance on audit fees. *Journal of Accounting and Public Policy*, 31 (5): 492-515.
- Malmendier, U. & Tate, G. (2005). CEO Overconfidence and Corporate Investment. *European Financial Management*, 11 (5): 649-659.
- Pompian, M. (2006). *Behavioral Finance and Wealth Management*, translated by: Ahmad Badri, Kayhan Publishing.
- Presley, T.J. & Abbott, L.J. (2013). CEO Overconfidence and the Incidence of Financial Restatement. *Advances in Accounting*, 29 (1): 74-84.
- Redmayne, botica and Bradbary, E.Michael and Cahan, F.Steven (2011) *International journal of Auditing*.j.Audit.15:301-315
- Scherand, C.M. & Zechman, S.L. (2012). Executive Overconfidence and the Slippery Slope to Financial Misreporting. *Journal of Accounting and Economics*, 53(1-2): 311-329.